

ВИХІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ЗІ СКЛАДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

Леся Дорош

Національний університет “Львівська політехніка”

lesia.o.dorosh@lpnu.ua

ResearcherID R-1453-2017

AuthorID: 57192267003

Яна Муценко

Національний університет “Львівська політехніка”

yana30779@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7207-4533

(стаття надійшла до редколегії – 23.12.2017 р., прийнята до друку – 11.04. 2018 р.)

© Дорош Л., Муценко Я., 2018

Досліджено передумови та наслідки виходу Великобританії з Європейського Союзу для Північної Ірландії. Актуалізує таке дослідження факт, що Північна Ірландія та деякі інші регіони Сполученого Королівства після референдуму щодо Brexit заявили про свої сепаратистські наміри. У разі вдалого врегулювання цієї ситуації, задоволення потреб регіонів із збереженням пріоритету національного інтересу Великої Британії загалом та збереження унітарності монархії такий досвід може використати Україна у вирішенні подібних ситуацій, зокрема стосовно східних регіонів.

Метою статті є виявлення причин небажання виходу Північної Ірландії зі складу Європейського Союзу та аналіз можливих наслідків такого рішення для соціально-політичного, економічного та безпекового вимірів функціонування Північної Ірландії як частини Сполученого Королівства. Проаналізовано наслідки виходу Великої Британії з ЄС для монархії загалом, з'ясовано роль регіональних органів управління у процесі Brexit, досліджено потенційні варіанти майбутнього Північної Ірландії в або поза межами Сполученого Королівства, виявлено основні соціально-політичні наслідки для розвитку півдня Ірландії, її економіку та окреслено можливі наслідки безпекового виміру виходу Великобританії з ЄС.

Стверджено, що у контексті виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу, його наслідки для Північної Ірландії визначено кількома факторами, які значно відрізняють її від решти регіонів Великобританії. По-перше, йдеться про наявність сухопутного кордону з Ірландією, по-друге, залежність від фінансування в межах програм ЄС та орієнтування економіки на сільське господарство, що зумовлює тісну співпрацю Північної Ірландії як з Республікою Ірландія, так і з європейським об'єднанням, по-третє, існування системи транскордонної безпеки та поліцейського контролю. Стверджено, що вихід Сполученого Королівства з ЄС для Північної Ірландії супроводжуватиметься значними економічними, політичними та безпековими викликами, а, відтак, важливою є координація зусиль Белфаста, Лондона, Дубліна та Брюсселя для недопущення виникнення кризової ситуації на території не лише Сполученого Королівства, а й всього Європейського Союзу.

Ключові слова: Європейський Союз, Північна Ірландія, Brexit, Мполучене королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

**GREAT BRITAIN'S EXIT FROM THE EUROPEAN UNION:
CONSEQUENCES FOR NORTHERN IRELAND****Lesia Dorosh**

Lviv Polytechnic National University

*lesia.o.dorosh@lpnu.ua**ResearcherID R-1453-2017**AuthorID: 57192267003***Yana Mushchenko**

Lviv Polytechnic National University

*yana30779@gmail.com**ORCID: 0000-0001-7207-4533*

It is examined the preconditions and consequences of the Great Britain's exit from the European Union for Northern Ireland. This study is actualized by the fact that Northern Ireland and some other regions of the United Kingdom after the referendum on Brexit declared their separatist intentions. In case of a successful resolution of this situation, the regions' needs satisfaction with the maintaining the priority of Great Britain's national interest and the preservation of monarchy unitary the experience can be used by Ukraine in resolving similar situations, in particular as regards the eastern regions. The purpose of the article is to identify the reasons for the reluctance of Northern Ireland exit from the European Union and to analyze the possible consequences of this decision for the social and political, economic and security dimensions of the functioning of Northern Ireland as part of the United Kingdom. It is analyzed the effects of Great Britain's exit from the EU for the monarchy as a whole, found role of regional governments in the Brexit, explored the potential options for the future of Northern Ireland in or outside the United Kingdom, identified the main social and political implications for the development of the south of Ireland, its economy, and outlined the possible effects on the security dimension of the UK's exit from the EU. It is argued that in the context of the UK's exit from the European Union, its implications for Northern Ireland are determined by several factors that significantly differentiate this part of the UK from the rest of the UK. Firstly, there is the factor of the land border with Ireland; secondly, the dependence on funding under the EU programs and the orientation of the economy on agriculture, which stipulates the close cooperation of Northern Ireland with the Republic of Ireland and with the European associations, and thirdly, the existence of a system of cross-border security and police control. It is alleged that the United Kingdom exit from the EU for Northern Ireland will be accompanied by serious economic, political and security challenges, and, therefore, it is important to coordinate the efforts of Belfast, London, Dublin and Brussels for the prevention of crisis situations on the territory of the United Kingdom as well as the European Union.

Key words: *European Union, Northern Ireland, Brexit, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.*

Королівство Великобританії та Північної Ірландії сьогодні переживає один з найважчих моментів своєї історії. Рішення щодо виходу держави з Європейського Союзу, яке прийняли після референдуму влітку 2016 р., досі залишає більше запитань, ніж відповідей. Тут йдеться не тільки про зовнішньополітичні виклики для країни, але й про нестабільність внутрішньополітичного процесу, спричиненого розколом у Консервативній партії, та про загрозу існуванню Великобританії як унітарної держави загалом. 23 червня 2016 р. громадяни Сполученого Королівства проголосували за Brexit, проте результати в чотирьох частинах країни виявилися різними: тоді як Англія та Уельс підтримали Brexit, Шотландія та Північна Ірландія "категорично і рішуче" проголосували за Великобританію у складі Європейського Союзу.

Розбіжності між регіонами, ігнорування урядом Т. Мей позицій Шотландії і Північної Ірландії та, безумовно, історичне коріння проблеми матимуть невідворотні наслідки для монархії. Дехто з британських експертів навіть називав це найбільш необдуманим рішенням британської політики за останнє сторіччя. Популістська кампанія, сподівання на легкі переговори з Брюсселем, крихка підтримка лише половини населення стали тільки початком проблем, які в подальшому доведеться вирішувати Лондону.

Особливе значення для Brexit має Північна Ірландія. Питання Північної Ірландії є одним із тих, про які взагалі не говорили влітку 2016 р. Тоді лише декількох експертів хвилювали потенційні проблеми, спричинені Brexit на острові Ірландія. Нині дослідники називають Північну Ірландію тим

регіоном, який найбільше постраждає від виходу Британії з ЄС [Шелест, 2017].

Історично, політична еліта та населення цієї частини країни вимагали не тільки розширення автономії, але й об'єднання з Республікою Ірландія або створення власної незалежної держави. Наслідки виходу Сполученого Королівства зі складу Європейського Союзу для Північної Ірландії є досить суперечливими, зважаючи на тісний зв'язок із Республікою Ірландія, Brexit інтенсифікував північно-ірландський намір об'єднатися з Ірландською Республікою і, відповідно, залишитися в Союзі, про що офіційно заявили лідери націоналістичних правлячих партій.

Отож, актуалізує це дослідження необхідність з'ясування основних наслідків виходу Британії з ЄС для Північної Ірландії крізь призму соціально-політичних, економічних та безпекових трансформацій у державі. Йдеться, передусім, про невизначеність питання перетину кордону між Північною Ірландією та Республікою Ірландія, адже вихід з ЄС передбачає міграційний контроль, що супроводжується закриттям кордонів. Окрім цього, Brexit впливає на всі сфери суспільного життя та економіку регіону – все це актуалізує розгляд основних наслідків Brexit для цих галузей. Беручи до уваги те, що, з одного боку, стратегічний курс зовнішньої та внутрішньої політики України зосереджений саме на євроінтеграційних процесах, з іншого боку, Україна в процесі вступу до ЄС стикнулася із сепаратистськими намірами східних регіонів, дослідження сучасної кризової ситуації у Сполученому Королівстві також відіграє надзвичайно актуальну роль для політичного та наукового середовища нашої країни.

Мета статті – виявити причини небажання виходу Північної Ірландії зі складу Європейського Союзу та проаналізувати можливі наслідки такого рішення для соціально-політичного, економічного та безпекового вимірів функціонування Північної Ірландії як частини Сполученого Королівства.

Проблема Brexit як найважливішої події в історії об'єднаної Європи стала надзвичайно актуальною, а, відтак, їй присвячували свої дослідження значна частина учених та аналітиків, зокрема Дж. Брутон, Ч. Фланеган [Bruton 2017; Flanagan 2015; Ondarza von, Becker 2017]. У їх роботах комплексно проаналізовано британський євроскептицизм, передумови проведення та наслідки референдуму, вплив Brexit на різні сфери суспільно-політичного життя, зокрема на суспільну думку,

економіку, науку, освіту, культуру, геополітику та зовнішньополітичний курс Великобританії тощо. Цінна інформація про реальну ситуацію після референдуму та виявлення головних наслідків для різних складових суспільного життя Сполученого Королівства, які спричинить Brexit, репрезентована у роботі Е. Таннама [Tannam 2016]. Окрім комплексного розгляду геополітичних [“Brexit” 2017; Devenport 2017; “Soft Irish border” 2017; “UK Brexit position” 2017] та економічних [Barrett, Bergin, FitzGerald, Lambert, McCoy, Morgenroth, Siedschlag and Studnicka 2015; “The economic implications” 2016] чинників важливим є й урахування різноманітних позицій політичних лідерів та партійного середовища щодо майбутнього вирішення проблем, зумовлених Brexit [“Brexit concerns” 2018; “Do not use Irish Border” 2017; “Irish PM ‘surprised’” 2017].

Варто зазначити, що українські науковці теж аналізують феномен Brexit, проте їхні дослідження здійснено переважно на основі робіт зарубіжного наукового середовища. Серед вітчизняних дослідників, які звертали увагу на проблеми наслідків референдуму для Північної Ірландії, слід виділити аналітичні розвідки Г. Шелест та інших [Шелест 2017; “У Північній Ірландії не змогли сформувати уряд” 2017; “Brexit” 2017]. Вважаємо, що такі дослідження надзвичайно актуальні для України, адже на шляху євроінтеграції Україна змушена реагувати на значну кількість викликів як внутрішнього, так і зовнішнього походження. Попри те, ЄС залишається основним пріоритетом нашої зовнішньої політики.

Отож, враховуючи чималу кількість джерел, зокрема аналітичних та публіцистичних, все ж слід зазначити, що сьогодні в українській політичній науці немає комплексного дослідження наслідків Brexit для Північної Ірландії. Відтак, *актуальним* є дослідження передумов та наслідків виходу Великобританії з ЄС у світлі її майбутнього територіального устрою, громадської думки населення окремих частин (головно, Шотландії та Північної Ірландії), зовнішньоекономічного та геополітичного розвитку країни у світлі становлення нових відносин з ЄС.

Відомо, що результати референдуму за вихід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з ЄС виявили значну кількість конституційних викликів для країни. Так, регіональний уряд Шотландії закликав до нового референдуму про незалежність і прагне підписання спеціальної угоди з ЄС. Північна Ірландія привертає

менше уваги, проте політично така ж важлива: Brexit ставить під загрозу відкритість кордону з Республікою Ірландія та, отже, стабільність мирного процесу ["Brexit" 2017]. Ці та інші фактори тільки ускладнюють переговори Лондона з Європейським Союзом. Брюссель та Берлін також потребують власної стратегії для взаємодії з Шотландією та Північною Ірландією. Тим більше, що для захисту інтересів держави-члена Європейського Союзу – Ірландії, ЄС має продемонструвати відкритість для прийняття гнучких рішень.

Окрім драматичних наслідків на міжнародному рівні, референдум також є неоднозначним для майбутнього Великобританії як унітарної держави. Британський референдум тільки підкреслив наміри адміністративно-політичних одиниць щодо розширення автономії і надання незалежності та посилив нестабільність в Об'єднаному Королівстві. Хоча прибічники виходу Великобританії з ЄС здобули 51,9 % загалом, вони фактично репрезентують більшість лише у Англії та Уельсі [Ondarza von, Becker 2017]. 62 % населення Шотландії висловилися за збереження членства в ЄС. За те, щоб залишитися в складі ЄС, висловилися й мешканці Північної Ірландії – проти виходу з ЄС проголосували 55 %. Тим не менше, разом з Англією та Уельсом, які становлять майже 90 % населення Сполученого Королівства, Шотландія та Північна Ірландія не змогли змінити результат референдуму ["Major breakthrough" 2017].

У Північній Ірландії існує низка труднощів, викликаних Brexit. Геополітично, відкритий кордон з Республікою Ірландія є важливим елементом мирного процесу в Північній Ірландії. Економічно, це також необхідно як для півночі, так і для півдня Ірландії, оскільки сприяє розвитку транскордонних відносин. Майже одразу після оголошення результатів референдуму заступник першого міністра Північної Ірландії, М. Макгіннесс з націоналістичної партії Шинн Фейн закликав провести референдум про ірландське об'єднання ["EU and UK" 2017]. Політично, уряд Великобританії визначив згуртованість Королівства як один з головних пріоритетів. Одразу після призначення на посаду прем'єр-міністра, Т. Мей відвідала Единбург, пообіцявши проведення тісних консультацій з шотландським урядом, а також уельським та північноірландським щодо підготовки до переговорів про вихід зі складу ЄС, доки не буде досягнуто згоди з регіональними органами управління Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії. Фактично,

з регіональними органами влади не тільки не консультувалися, але й не узгодили стратегію Brexit, яку Т. Мей оприлюднила у січні 2017 р., згідно з якою Сполучене Королівство вийде з єдиного ринку та митного союзу ЄС ["Soft Irish border" 2017].

Тим не менше, існують основні причини, чому події в Північній Ірландії залишаються актуальними для стратегії переговорів ЄС ["UK Brexit position" 2017]. По-перше, ЄС зацікавлений у захисті інтересів країни-члена ЄС – Ірландії в переговорах щодо Brexit. Відкритий кордон з Північною Ірландією має важливе економічне та політичне значення для Республіки Ірландія. Більше того, ЄС також вклав значний політичний капітал та фінансову підтримку в забезпечення мирного процесу в Північній Ірландії. Сполучене Королівство, а особливо Північна Ірландія, також є найважливішим торговельним партнером Республіки ["Northern Ireland" 2017]. По-друге, регіональна невизначеність може обмежити можливості Лондона в переговорах щодо Brexit. Британський уряд не зацікавлений у розпаді Сполученого Королівства або невдачі мирного процесу в Північній Ірландії ["Major breakthrough" 2017]. Хоча Т. Мей ігнорує заклики автономних органів влади щодо їх ролі у процесі виходу Великобританії з ЄС, конфронтація з регіональними органами управління накладе додатковий тягар на її уряд під час переговорів щодо Brexit. Зважаючи на вказані проблеми, ЄС не повинен недооцінювати роль та інтереси регіонів у ході Brexit.

Виділяють кілька конкретних геополітичних проблем, які пов'язані із Північною Ірландією та Brexit. Так, єдиний сухопутний кордон Сполученого Королівства з Європейським Союзом (крім Гібралтару) знаходиться між Північною Ірландією та Республікою Ірландія, і тому наслідки жорсткого Brexit, про який заявила Т. Мей, тут будуть особливо гострими. Ситуація на кордоні значно змінилася впродовж останніх десятиліть: тоді як з 1970-х по 1990-ті рр. британські Збройні сили здійснювали суворий контроль на кордоні, тепер це не більше, ніж лінія на карті, що є особливо важливим для Північної Ірландії у двох сенсах [Ondarza, Becker 2017]. По-перше, політично відкритий кордон символізує і забезпечує стабільність мирного процесу, надаючи громадянам можливість вільно пересуватися між двома державами. По-друге, економічно, Північна Ірландія та Республіка Ірландія тісно пов'язані між собою: товарообіг між ними становить близько 1 млн фунтів стерлінгів щотижневої транскордонної

торгівлі та 2,8 млрд євро щорічно, громадяни обох держав працюють на інтегрованих електроенергетичних та газових мережах, близько 15 тисяч громадян щоденно перетинають кордон у робочих цілях [Flanagan 2015]. Важко сказати, як зберегти такий ступінь відкритості, коли південно-західна межа Сполученого Королівства стане зовнішнім кордоном Європейського Союзу.

Варто зазначити, що відкриття ірландського кордону передувало членству в ЄС. Свобода пересування осіб між Великобританією та Республікою Ірландія регулюється в межах Спільної туристичної зони, яку створено 1923 р. між тодішньою Ірландською Вільною державою та Великою Британією після сецесії Північної Ірландії [“Northern Ireland” 2017]. Республіка Ірландія та Великобританія надають своїм громадянам взаємне право голосу (незалежно від громадянства ЄС), а також ті, хто народився на території Північної Ірландії, мають право на британське та ірландське громадянства [“Brexit” 2017].

З метою збереження Спільної туристичної зони, Ірландія залишалася за межами Шенгенської зони разом із Сполученим Королівством. Ірландська відмова від Шенгенської угоди залишиться дійсною навіть після виходу Великобританії з ЄС, що дозволить зберегти Спільну туристичну зону. Проте, якщо Британія посилить імміграційний контроль, це спричинить складнощі на ірландському кордоні, що перешкоджатиме свободі пересування [Ondarza, Becker 2017].

Окрім того, жорсткий Brexit, безумовно, зробить необхідним контроль за рухом товарів і послуг. Якщо Сполучене Королівство вийде з єдиного ринку та митного союзу, як оголосила Т. Мей, Ірландії, щонайменше, доведеться ввести процедуру митного контролю. Якщо ЄС укладе широкомасштабну угоду про вільну торгівлю із Великобританією, Сполученому Королівству доведеться перевіряти, принаймні, походження товарів [“The economic implications” 2016]. Послуги, що надаються через ірландський кордон, особливо підлягатимуть обмеженню. Значно постраждає сільське господарство – переміщення худоби, як і транспортування сільськогосподарської продукції вимагатиме або розширеної угоди про вільну торгівлю, або додаткових дозволів. У разі недосягнення Брюсселем та Лондоном (навіть у формі базової угоди про вільну торгівлю) згоди, можемо говорити про застосування тарифних обмежень. За таких обставин ірландський Департамент фінансів

прогнозує падіння експорту Північної Ірландії до 30 %. Політична небезпека полягає в тому, що Лондон може публічно заявити про своє бажання зберегти відкритість кордону і покласти всю відповідальність щодо закриття кордону на негнучкість ЄС [“Brexit” 2017].

Отже, результати Brexit створили чималі виклики для окремих частин Сполученого Королівства, населення яких висловилося на референдумі на підтримку Європейського Союзу. Йдеться про те, що в межах ЄС окремі регіони Великобританії, зокрема Північна Ірландія, отримували значну політичну та фінансову підтримку ЄС. Більше того, ЄС забезпечив можливість регіонального лобювання для просування інтересів окремих адміністративно-політичних одиниць монархії, а не Вестмінстера. Проте, центральне керівництво часто забувало про регіональний вимір та ігнорувало позиції автономних органів влади. Відтак, сьогодні під час процедури виходу Великобританії з ЄС, йдеться не лише про відповідну взаємовигідну угоду з Європейським співтовариством, а й про необхідність вироблення внутрішньої політики порозуміння щодо майбутнього Сполученого Королівства як територіально єдиної держави.

На думку багатьох аналітиків, 2018 р. стане переламним у справі Brexit. Процедура виходу Великобританії розрахована на два роки від моменту, коли Т. Мей активувала ст. 50 у березні 2017 р., тому Brexit має стати реальністю 30 березня 2019 р. До весни 2018 р. уряд Т. Мей повинен розробити рамкову угоду про права громадян ЄС у Великій Британії та британців у ЄС, а також домовитися про суму, яку Сполучене Королівство має сплатити за вихід, однак досі ніхто не знає, як вирішити проблему кордону з Ірландією. Поки що йдеться про необхідність детального планування перехідного періоду після Brexit. Єдиний прийнятний варіант – збереження статусу-кво. Це означає, що Великобританії необхідно виконувати обов’язки члена ЄС без участі в Європейській комісії, голосування та членства в Європарламенті, що значно послабить позиції монархії у світі та її здатність впливати на міжнародні події.

Попри заяви міністра закордонних справ Б. Джонсона та міністра міжнародної торгівлі Л. Фокс, які стверджують, що Велика Британія може спокійно вийти з ЄС і налагодити торгівлю в межах СОТ, для канцлера скарбниці Ф. Гамонда, як і для більшості економістів – це неприйнятний варіант. Якщо Британія не підпише торговельної угоди з ЄС,

то її компанії, які працюють з країнами-членами ЄС або в них, одразу наштотхнуть на тарифні і нетарифні бар'єри. Проте для Північної Ірландії наслідки Brexit будуть більш карколомними, адже соціально-економічна сфера регіону є більш вразливою до змін, спричинених виходом Сполученого Королівства з ЄС і міцно пов'язана з процесами та інститутами в межах об'єднання.

Ключове питання щодо регіональних органів управління стосувалося ролі урядів Шотландії, Північної Ірландії та Уельсу в процесі Brexit. Однак, через відсутність координованого плану дій щодо Brexit, неузгодження стратегії процесу виходу та ігнорування позицій регіональних органів управління регулярні консультації на Спільній Раді міністрів було припинено за ініціативою Единбурга, Белфаста та Кардіфа. Сьогодні офіційно Лондон – єдиний партнер у переговорах з Брюсселем, а першочергове завдання ЄС – захист інтересів держави-члена Союзу – Ірландії та підтримка мирного процесу в Північній Ірландії.

Після референдуму наміри Північної Ірландії стосовно незалежності регіону та її об'єднання з Республікою Ірландія набули нової сили, про що офіційно заявив лідер націоналістичної партії Шинн Фейн – М. МакГіннесс. Проте, незважаючи на загрози мирному процесу та політичну крихіткість Північної Ірландії, очікується збереження унітарності та миру Сполученого Королівства завдяки взаємним поступкам, повазі та глибокій і всеосяжній співпраці між урядами Північної Ірландії, Великобританії та Республіки Ірландія.

Проаналізувавши можливі наслідки виходу Сполученого Королівства зі складу Європейського Союзу для Північної Ірландії, виявлено, що переговори між Брюсселем та Лондоном не можуть визначати пріоритет інтересів Північної Ірландії на шкоду решті Великобританії, проте Північна Ірландія повинна докласти зусиль для інтенсифікації дебатів та зайняти активну позицію, щоб не дозволити домінуванню позиції Сполученого Королівства на шкоду інтересам Північної Ірландії. Важливо, щоб економічні інтереси регіону враховувалися у подальших переговорах. Існують сумніви щодо того, як ефективно контролювати кордон між Північною Ірландією та Республікою Ірландія і запобігти появі нелегальної міграції, адже навіть введення перевірки з метою гарантування безпеки громадян обох держав визнається

небажаним. Оптимальна форма кордону – м'яка сухопутна межа між обома частинами острова.

Економіка Північної Ірландії, орієнтована на сільське господарство, значною мірою залежить від підтримки та фінансування з боку ЄС і, безумовно, кооперації з Республікою Ірландія. Тарифи, застосовані в разі остаточного виходу Великобританії з ЄС, можуть особливо зашкодити північноірландським фермам, яких нараховується близько 25 тисяч. Сфери будівництва та виробництва товарів також знаходяться під ризиком, адже прямо залежать від прямих іноземних інвестицій та інтеграції в ЄС.

Якщо злочинність набуває дедалі більшої транскордонності, поліція також має бути транскордонною, і британський уряд повинен забезпечити максимально можливий доступ до міжнародних механізмів співпраці. Це повинно включати, але не обмежуватися наявними механізмами ЄС. Тому доступ до цієї або еквівалентної системи безпеки має бути включеним до однієї з угод між ЄС та Великобританією.

Висновуючи, слід зазначити, що проаналізувавши наслідки виходу Сполученого Королівства з ЄС для Північної Ірландії виявлено, що такий крок супроводжуватиметься значними економічними, політичними та безпековими викликами. Це може значно посилити нестабільність в регіоні та, відповідно, у Великобританії. Очевидно також, що жоден з альтернативних варіантів відносин з європейським об'єднанням не буде вигідним, порівняно з членством в ЄС. Отож, ми дійшли висновку, що вирішення ситуації в Північній Ірландії залишатиметься пріоритетним завданням як для Британії, так і для ЄС, що визначить майбутнє обох міжнародних акторів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

У Північній Ірландії не змогли сформувати уряд, криза триває півроку (2017), *Європейська правда*, Retrieved from <http://www.euointegration.com.ua/news/2017/07/5/7068070/>;

Шелест, Г. (2017). Brexit зупинився на кордоні: як проблема Північної Ірландії ламає переговори Великої Британії та ЄС, *Європейська правда*. Retrieved from <http://www.euointegration.com.ua/articles/2017/12/13/7074989/>;

Barrett, A., Bergin, A., FitzGerald, J., Lambert, D., McCoy, D., Morgenroth, Ed., Siedschlag, I. and Studnicka, Z. (2015). Scoping the Possible Economic Implications of Brexit on Ireland, *The Economic and Social Research Institute*. Retrieved from <https://www.esri.ie/pubs/RS48.pdf>.

Brexit concerns after House of Lords committee's NI visit (2018). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-42904848>.

Brexit: Британія хоче зберегти прозорий кордон з Ірландією (2017).. *Європейська правда*. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/08/16/7069814/>

Bruton, J. (2017). Reflections on Brexit and its Implications for Ireland. *Centre for European Policy Studies*. Retrieved from <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/CEPS-Bruton%20on%20Brexit.pdf>.

Devenport, M. (2017). Border friction as UK/Irish joint approach unravels? *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-politics-40645026>.

Do not use Irish Border as test case for EU-UK border, says Barnier (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/do-not-use-irish-border-as-testcase-for-eu-uk-border-says-barnier-1.3212836>.

EU and UK 'singing off same hymn sheet' on Northern Ireland (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/politics/eu-and-uk-singing-off-same-hymn-sheet-on-northern-ireland-1.3160534>.

Flanagan, Ch. (2015) British-Irish Relations: Implications of a Possible Brexit. *Chatham House*. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/193797/08092015%20BritishIrish.pdf>.

Irish PM 'surprised and disappointed' by Brexit setback (2017). *EU observer*. Retrieved from <https://euobserver.com/uk-referendum/140147>.

Major breakthrough in Irish strand of Brexit talks (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/major-breakthrough-in-irish-strand-of-brexit-talks-1.3205341>.

Northern Ireland and the EU referendum (2017). *House of Commons*. Retrieved from <https://publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmniaf/48/48.pdf>.

Ondarza von, N., Becker, J. (2017). Negotiating with a Dis-United Kingdom: The EU's Options Concerning Scotland and Northern Ireland in the Brexit Talks. *German Institute for International and Security Affairs*. Retrieved from <http://www.css.ethz.ch/content/specialinterest/gess/cis/center-for-securities-studies/en/services/digital-library/articles/article.html/00dabc81-c138-41fb-8b6b-912a5c715013>.

Soft Irish border 'easy' after Brexit – Davis (2017). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-politics-41824659>.

Tannam, E. (2016). Brexit and the Future of the United Kingdom. *Instituto Afari Internazionali*. Retrieved from <http://www.iai.it/sites/default/files/iaiw1616.pdf>.

The economic implications of a UK exit from the EU for Northern Ireland (2016). *Oxford Economics*. Retrieved from <https://d1iydh3qrygeij.cloudfront.net/Media/Default/Brexit/Brexit-NI-Report.pdf>.

UK Brexit position paper opposes Irish border posts (2017). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-40941393>.

REFERENCES

Barrett, A., Bergin, A., FitzGerald, J., Lambert, D., McCoy, D., Morgenroth, Ed., Siedschlag, I. and Studnicka, Z. (2015). Scoping the Possible Economic Implications of Brexit on Ireland, *The Economic and Social Research Institute*. Retrieved from <https://www.esri.ie/pubs/RS48.pdf>.

Brexit concerns after House of Lords committee's NI visit (2018). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-42904848>.

Brexit: Britain wants to maintain a transparent border with Ireland (2017). *European truth*. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/08/16/7069814/>

Bruton, J. (2017). Reflections on Brexit and its Implications for Ireland. *Centre for European Policy Studies*. Retrieved from <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/CEPS-Bruton%20on%20Brexit.pdf>.

Devenport, M. (2017). Border friction as UK/Irish joint approach unravels? *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-politics-40645026>.

Do not use Irish Border as test case for EU-UK border, says Barnier (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/do-not-use-irish-border-as-testcase-for-eu-uk-border-says-barnier-1.3212836>.

EU and UK 'singing off same hymn sheet' on Northern Ireland (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/politics/eu-and-uk-singing-off-same-hymn-sheet-on-northern-ireland-1.3160534>.

Flanagan, Ch. (2015). British-Irish Relations: Implications of a Possible Brexit. *Chatham House*. Retrieved from <https://www.files.ethz.ch/isn/193797/08092015%20BritishIrish.pdf>.

In Northern Ireland failed to form a government, the crisis is lasted for six months (2017), *European truth*, Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/07/5/7068070/>;

Irish PM 'surprised and disappointed' by Brexit setback (2017). *EU observer*. Retrieved from <https://euobserver.com/uk-referendum/140147>.

Major breakthrough in Irish strand of Brexit talks (2017). *The Irish Times*. Retrieved from <https://www.irishtimes.com/news/world/europe/major-breakthrough-in-irish-strand-of-brexit-talks-1.3205341>.

Northern Ireland and the EU referendum (2017). *House of Commons*. Retrieved from <https://publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmniaf/48/48.pdf>.

Ondarza von, N., Becker, J. (2017). Negotiating with a Dis-United Kingdom: The EU's Options Concerning Scotland and Northern Ireland in the Brexit Talks. *German Institute for International and Security Affairs*. Retrieved from <http://www.css.ethz.ch/content/specialinterest/gess/cis/center-for-securities-studies/en/services/digital-library/articles/article.html/00dabc81-c138-41fb-8b6b-912a5c715013>.

Shelest, G. (2017). Brexit stops at the border: the Northern Ireland's problem breaks the UK-EU negotiations, *European truth*. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/12/13/7074989/>;

Soft Irish border 'easy' after Brexit – Davis (2017). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-politics-41824659>.

Tannam, E. (2016). Brexit and the Future of the United Kingdom. *Instituto Afari Internazionali*.

Retrieved from <http://www.iai.it/sites/default/files/iaiwpl616.pdf>.

The economic implications of a UK exit from the EU for Northern Ireland (2016). *Oxford Economics*. Retrieved from <https://d1iydh3qrygeij.cloudfront.net/Media/Default/Brexit/Brexit-NI-Report.pdf>.

UK Brexit position paper opposes Irish border posts (2017). *BBC News*. Retrieved from <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-40941393>.